

Ammatillinen kuntoutus ammattitaudin jälkeen

Ville Ojanen, TAU, Kirsi Koskela, TAU, Mikko Korhonen TAU, Tiia Reho TAU, Riitta Sauni TAU

Tavoitteet

Ammattitautipotilaiden ammatillisesta kuntoutuksesta on olemassa hyvin vähän tutkittua tietoa. Tutkimushankkeemme tarkoitus on selvittää missä tilanteissa ammattitautivakuutuksesta korvataan ammatillista kuntoutusta ja mikä on sen vaikuttavuus ammattitautipotilailla.

Menetelmät

Rekisteritutkimuksessa yhdistämme työperäisten sairauksien rekisterin tiedot ammattitaudeista ja ammattitautiepäilyistä tapaturmavakuutusyhtiöiden korvaustietoihin, Kansaneläkelaitoksen etuustietoihin, Eläketurvakeskuksen eläketietoihin ja Tilastokeskuksen tietoihin mm. työllisyydestä, tuloista ja ammatista. Vuosilta 2005-2020 koottu rekisteriaineisto avaa ainutlaatuisen näkymän ammatillisen kuntoutuksen käyttöön eri ammattitaudeissa, ammateissa ja toimialoilla. Vuosittaiset etuus-, tulo- ja työllisyydetiedot antavat mahdollisuuden seurata ammattitaudin vaikutusta yksilön tilanteeseen ja siten mahdollistaa ammatillisen kuntoutuksen vaikuttavuuden arvioinnin.

Ammatillisen kuntoutuksen prosessin sujuvuuden arvioimiseksi haastattelemme kuntoutujia, vakuutusyhtiöiden kuntoutussuunnittelijoita, kuntoutuksen palveluntuottajia ja työterveyshuollon edustajia.

Tutkimushankettamme rahoittavat Työsuojelurahasto ja

Helsingin Yliopisto (Vakuutusalan vaikuttavuustutkimuksiin myöntämä määräraha)

Tulokset

Rekisteriaineistossa on 31827 vahvistettua ammattitautitapausta vuosilta 2005-2018, joista 1301 tapauksessa (4,1% kaikista ammattitaudeista) on maksettu ammatillisen kuntoutuksen korvauksia vuosina 2005-2020.

Suhteellisesti eniten ammatillista kuntoutusta on myönnetty hengitysteiden ammattitaupeihin liittyen, kun tyypillisesti työuran jälkeen ilmenevät asbestin aiheuttamat ammattitaudit rajataan tarkastelun ulkopuolelle. Hengitysteiden ammattitaupeissa ammatillista kuntoutusta on myönnetty tutkimusaikana 578 tapauksessa vastaten 18,7% osuutta diagnoosin saaneista. Määrällisesti eniten ammatillista kuntoutusta käytetään ammatti-ihotaudeissa, diagnoosiryhmässä kuntoutusta saaneita on 627 (11,5%). Viivästynyt kosketusallergia on johtanut ammatilliseen kuntoutukseen 352 kertaa (16,6%) ja välittömän allergisen mekanismin aiheuttama ihottuma 107 kertaa (19,0%). Ärsytyskosketusihottumaan liittyen ammatillista kuntoutusta käytetään suhteellisesti selvästi vähemmän (113 kertaa, 5,0%).

Muissa ammattitaupeissa ammatillista kuntoutusta käytetään selvästi harvemmin. Esimerkiksi ammattitautina korvattuihin rasitussairauksiin liittyviä ammatillisen kuntoutuksen tapauksia havaittiin 37 (1,1%), hermoston sairauksiin 25 (5,7%) ja tärinäutaiin 29 kappaletta (7,6%).

Toimialakohtaisesti tarkasteluna eniten ammatillista kuntoutusta käytetään maatalouden ammattitaupeissa: tutkimusaikana kuntoutettavia oli yhteensä 177 (5,0%). Näihin tapauksiin ei ole sisällytetty pelkkää MELAN myöntämää suojaintuntoutusta (314 tapausta). Elintarvikkeiden valmistus (156 tapausta, 12,5%) ja ravitsemistoiminta (138 tapausta, 20,8%) ovat maatalouden jälkeen yleisimmät toimialat ammatillista kuntoutusta saaneilla. Suhteellisesti eniten ammatillista kuntoutusta käytetään muiden henkilökohtaisten palveluiden toimialalla (136 tapausta, 27,2%), johon sisältyvät muun muassa kampaamotoiminta ja kauneudenhoitopalvelut.

Johtopäätökset

Ammattitautipotilaiden ammatillinen kuntoutus järjestetään Suomessa hajautetusti tapaturmavakuuttajien toimesta. Yhteiskunnan kannalta on kuitenkin tarpeen arvioida järjestelmän toimivuutta kokonaisuutena, jotta kenenkään työura ei turhaan katkeaisi ammattitautiin puutteellisen kuntoutuksen takia. Tutkimuksen tuottamaa tietoa voidaan hyödyntää myös ammattitautien ennaltaehkäisytoimia suunniteltaessa.

Yhteystiedot: ville.ojanen@tuni.fi

<https://www.tuni.fi/fi/tutkimus/amatillisen-kuntoutuksen-vaikuttavuus-ammattitaupeissa>

Ammatillinen kuntoutus ammattitaudin jälkeen

Tampereen yliopisto: Ammatillisen kuntoutuksen vaikuttavuus ammattitaudeissa hanke (AT-AKU)

Ojanen Ville, Koskela Kirsi, Korhonen Mikko, Reho Tiia, Sauni Riitta

Ammatillisesta kuntoutuksesta ammattitautipotilailla on hyvin vähän tutkittua tietoa, vaikka ammattitautiin sairastuminen saattaa edellyttää ammatin vaihtoa. Ammattitaudin vaikutuksesta työssä jatkamiseen ei ole tietoa.

Työperäisten sairauksien rekisteristä saatuihin vuosien 2005-2018 ammattitautitietoihin on yhdistetty korvaustiedot Tapaturmavakuutuskeskuksesta ja Melasta sekä tietoja Eläketurvakeskuksesta, Kelasta ja Tilastokeskuksesta vuosilta 2005-2020.

Ammatillisen kuntoutuksen prosessin arvioimiseksi haastattelemme kuntoutujia, vakuutusyhtiöiden kuntoutussuunnittelijoita, kuntoutuksen palveluntuottajia ja työterveyshuollon edustajia.

Yhteiskunnan kannalta on tarpeen arvioida hajautetun ammatillisen kuntoutuksen järjestelmän toimivuutta kokonaisuutena. Tutkimuksen tulosten pohjalta laaditaan ammattitautien ammatillisen kuntoutuksen toimintamalli.

AMMATILLISEN KUNTOUTUKSEN KÄYTTÖ ENSISIJAISEN DIAGNOOSIN MUKAAN

Diagnosiluokka	Vahvistetut ammattitautitapaukset	Ammatillista kuntoutusta tapaturmavakuutuksesta saaneet	Ammatillista kuntoutusta saaneiden osuus
Ihosairaudet (L)	5367	605	11,3%
- Ärsytyskosketusihottuma	2275	113	5,0 %
- Väkitön allergia	562	107	19,0 %
- Viivästynyt allergia	2114	352	16,7 %
Hengitysteiden sairaudet (J) *	3091	578	18,7 %
- Astma	1541	357	23,2 %
- Nuha	854	191	22,4 %
Rasitussairaudet (M)	3422	37	1,1 %
Hermoston sairaudet (G)	436	25	5,7 %
Tärinätauti	383	29	7,6 %
Muut	19192	37	0,2%

AMMATILLISEN KUNTOUTUKSEN KÄYTTÖ TOIMIALOITTAIN TOP10 (TOL2008 2-merkkitaso)

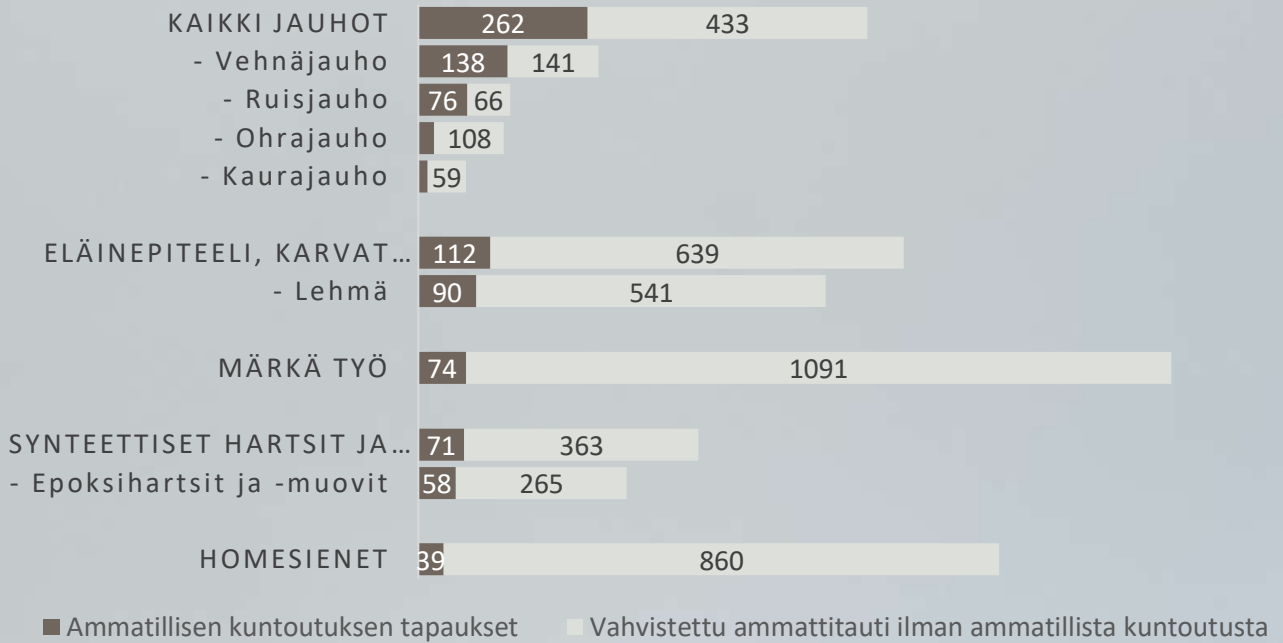
	3561	177	5,0 %
Kasvinviljely ja kotieläintalous, riistatalous ja niihin liittyvät palvelut			
Elintarvikkeiden valmistus	1247	156	12,5 %
Ravitsemistoiminta	664	138	20,8 %
	500	136	27,2 %
Muut henkilökohtaiset palvelut**			
Erikoistunut rakennustoiminta	2729	77	2,8 %
Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)	1697	64	3,8 %
Koulutus ***	618	60	9,7 %
	753	59	7,8 %
Vähittäiskauppa (pl. moottoriajoneuvojen kauppa)			
Terveyspalvelut	1472	42	2,9 %
Muiden koneiden ja laitteiden valmistus	1241	36	2,9 %

* Asbestoosi (J61) ja asbestiplakkitauti (J92) sisällytetty luokkaan muut.

** Sisältää mm. kampaamo- ja kauneudenhoitopalvelut, hautaustoimistot ja pesulapalvelut

*** Opiskelijalle myönnetty ammatillinen kuntoutus 27 tapauksessa.

AMMATILLISEN KUNTOUTUKSEEN KÄYTTÖ ALTISTEITTAIN

AMMATILLISEN KUNTOUTUKSEN KUSTANNUKSIA KORVATAAN NOIN 4%:SSA AMMATTITAUTITAPAUKSISTA

TYYPILLISESTI AMMATILLISTA KUNTOUTUSTA KÄYTETÄÄN ALLERGISIIN AMMATTITAUTEIHIN LIITTYEN

USEIMMIN AMMATTITAUTI JOHTAA AMMATILLISEEN KUNTOUTUKSEEN KAUNEUS- JA ELINTARVIKEALOILLA

NOIN VIIDENNES AMMATILISESTA KUNTOUTUKSESTA LIITTYY JAUHOPÖLLE HERKISTYMISEEN

LÄHES NELJÄNNES AMMATTIASTMAAN TAI AMMATTINUHAAN SAIRASTUNEISTA SAA AMMATILLISTA KUNTOUTUSTA

<https://www.tuni.fi/fi/tutkimus/ammattillisen-kuntoutuksen-vaikuttavuus-ammattitaudeissa>